

J A A R V E R S L A G C D A

=====

(verslagperiode 1/ 8 '76 - 31/ 7 '77)

1. INLEIDING

De activiteiten van het CDA in het seizoen '76 - '77 hebben vooral in het teken gestaan van de voorbereidingen op en het voeren van de campagne voor de Kamerverkiezingen, die op 25 mei 1977 hebben plaatsgevonden.

Deze sterk arbeidsintensieve bezigheid heeft zeer velen, van basis tot top, voor het CDA in beweging gebracht. Het was voor het eerst dat het CDA aan Kamerverkiezingen deelnam, het was ook voor het eerst, dat op zo grote schaal christen-democraten van verschillende origine aan het eenwordingsproces van het CDA concreet gestalte konden geven. De resultaten, zowel op inhoudelijk als organisatorisch terrein, maken duidelijk, dat het CDA, ofschoon er nog veel werk te wachten staat, een hoopvolle toekomst tegemoet gaat.

Het seizoen '76 - '77, waarvan als hoogtepunten kunnen worden genoemd de beslissing over het uitkomen met één lijst dd. 25 september 1976, het Congres van 10 en 11 december 1976 en uiteraard de verkiezingen van 25 mei 1977, vormt in zekere zin de afsluiting van een periode.

De verkiezing van een sterke christen-democratische Tweede Kamerfractie, welks leden een duidelijk christen-democratisch politiek program in hun tas, maar ook in hun hoofd hebben, is immers een jarenlang gekoesterde wens geweest. Thans is dit een feit, waarvan we enerzijds met voldoening kunnen kennismaken, maar dat anderzijds ons voor nieuwe uitdagingen plaatst.

Allereerst uiteraard de fractie zelf, die de zware verantwoordelijkheid draagt het geschonken vertrouwen waar te maken. Maar ook het CDA zelf moet verder. We zijn immers op weg naar volledige politieke en organisatorische eenwording. In de verslagperiode kon worden geconstateerd, dat de verkiezingsactiviteiten ook duidelijk hun effect hebben gehad op de opbouw van de federatieve organisatiestructuur in regio en gemeente. Een ontwikkeling die zich in het licht van de komende Staten- en Raadsverkiezingen sterk zal voortzetten. Tegelijkertijd is er de langere termijn-planning noodzakelijk. Meteen na de verkiezingen is men begonnen met de voorbereiding van de discussie en de besluitvorming over de verdere stappen die op de weg naar de eenwording moeten worden gezet. Welke streefdatum houden we aan voor fusie en hoe ziet het planningsmodel eruit om zover te komen? Daarover zal het in de komende periode gaan.

2. VERKIEZINGEN

Voor het eerst in de geschiedenis van de Nederlandse christen-democratie werd aan Kamerverkiezingen deelgenomen met één gemeenschappelijke lijst, één program en met één lijstaanvoerder. Voor het eerst ook stond men voor de opgave één gezamenlijke verkiezingscampagne te voeren.

De verantwoordelijkheid voor de te voeren campagne berustte uiteindelijk bij het Algemeen Bestuur van het CDA. Het Algemeen Bestuur delegerde deze bevoegdheid aan het Dagelijks Bestuur. De feitelijke technisch-organisatorische leiding van de campagne werd vervolgens in handen gelegd van het Centraal Verkiezingscomité (CVC), waarin zitting hadden: mr. J.L. Janssen van Raay - voorzitter, D. Corporaal - secretaris/penningmeester, mr. J.G.H. Krajenbrink, H. Lindenburg, drs. A.M. Oostlander, P.H. van Zeil - vice-voorzitter. Als PR-adviseur werd aangetrokken de heer J.N.A. Groenendijk van het bureau Hollander en Van der Mey. Als adviseur voor de grafische vormgeving werd benoemd de heer J. Zaadnoordijk. Met betrekking tot de hoofdpunten van beleid koppelde het CVC terug op het Dagelijks Bestuur, terwijl ook de beslissingen inzake de politiek inhoudelijke vragen door het Dagelijks Bestuur werden genomen.

Er was geen sprake van een campagneleider. Het CVC funtioneerde als collectief. Het CVC, dat in totaal 52 keer heeft vergaderd, begon op 10 mei 1976 met de voorbereidende werkzaamheden, onder het voorbehoud dat de in september daarop te nemen beslissingen met betrekking tot de ene lijst positief zouden uitvallen.

Het CVC stond voor de taak een organisatorische structuur op te bouwen voor het voeren van een landelijke campagne. Daartoe werden in alle Kamerkringen regionale campagne-teams van de grond gebracht, terwijl het streven er ook op was gericht in iedere gemeente een gemeentelijk verkiezingsteam te doen formeren. Als communicatielijn tussen het CVC en de regionale campagne-teams werd de Landelijke Verkiezingsraad ingesteld, waarmee op gezette weekeinden de hooflijnen van het campagnebeleid werden doorgesproken, veelal ook in aanwezigheid van de lijst-trekker.

Ter behartiging van de meer specifieke taken in het kader van de verkiezingscampagne stelde het CVC een groot aantal stafwerkgroepen in, waarvan steeds één der leden van het CVC als voorzitter optrad.

Als verkiezingsmotto werd gekozen voor de woorden "Samen verantwoordelijk", welk motto in vrijwel alle publicaties was terug te vinden.

De inhoudelijke basis voor de campagne was uiteraard het verkiezingsprogram "Niet bij brood alleen". Vervolgens werden een aantal onderwerpen uitgekozen als in de campagne te accentueren thema's: werkgelegenheidsproblematiek, inflatie, defensie/veiligheid, de onderneming, het inkomensbeleid, gezin en samenleving, ontwikkelingshulp en onderwijs.

Gegeven de moeilijk werkende federatieve structuur van het CDA kan worden geconstateerd dat de campagne organisatorisch gesproken uitstekend is doorlopen. Er is door zeer veel mensen zeer veel werk verzet, en ondanks het feit dat op dit punt de campagne nog kritisch zal moeten worden geëvalueerd, mag zeker worden vastgesteld, dat de organisatie van de campagne duidelijk perspectieven biedt voor de toekomst.

Politiek inhoudelijk gesproken lag één en ander duidelijk moeilijker. Enerzijds is het onvoldoende gelukt te komen tot functionerende overlegstructuren, anderzijds bleek het op een aantal punten erg moeilijk de pluriformiteit van het CDA genoegzaam binnen één bedding te brengen. Bij de evaluatie van de campagne zal dit grondig moeten worden geanalyseerd.

Het geheel overziende en de moeilijke startpositie in aanmerking nemende, mag het resultaat van de verkiezingen, 49 zetels, zeker bevredigend worden genoemd. Tegelijkertijd is er alle aanleiding uit de opgedane ervaringen de nodige lering te trekken.

3. LANDELIJKE ORGANEN

3.1. Algemeen bestuur

Het Algemeen Bestuur heeft in de verslagperiode 10 maal vergaderd. Op de vergadering van 20 augustus 1976 werd vooral gediscussieerd over de vraag of het CDA bereid zou kunnen zijn om vóór de Tweede Kamerverkiezingen een intentieverklaring af te geven omtrent de gewenste kabinetssamenstelling na de verkiezingen, en zo ja, op welke condities.

Het positieve antwoord van het Algemeen Bestuur is in een persverklaring neergelegd.

De vergadering van 6 september 1976 was primair gewijd aan de behandeling van het jaarlijks rapport van de Permanente Program Advies Commissie en het daarover te geven oordeel van het Algemeen Bestuur.

De vergadering van 22 oktober 1976 stelde de preadviezen vast voor de amendementen die op het ontwerpverkiezingsprogramma waren ingediend, terwijl op 1 november 1976 de financiële verantwoording van het verkiezingsprogramma werd geformuleerd.

De vergadering van 23 november 1976 hield zich vooral bezig met de actuele discussie rondom de minister van Justitie.

Op 11 februari 1977 heeft het Algemeen Bestuur een aantal belangrijke organisatorische beslissingen genomen, o.a. met betrekking tot de samenstelling van het Congres en de financiering van het CDA.

Op 11 maart 1977 zijn de door de Kamerkandidaten ingediende gravamina op het programma besproken, terwijl voorts werd geconstateerd dat de Congresresolutie van de Partij van de Arbeid het het CDA onmogelijk maakte om een intentieverklaring af te geven als bedoeld op de vergadering van 20 augustus 1976.

De vergadering van 24 maart 1977 werd geheel besteed aan het bespreken van de ontstane kabinetscrisis, terwijl op 15 april de verkiezingscampagne hoofdmoot van de agenda was.

Op 7 juni 1977 heeft het Algemeen Bestuur van gedachten gewisseld over de gevoerde verkiezingscampagne, de verkiezingsuitslag en de consequenties daarvan, terwijl op 19 juli 1977 de formatiepogingen het voornaamste onderwerp van gesprek vormden, waarbij het Algemeen Bestuur zich met het door de Tweede Kamerfractie gevoerde beleid bleek te kunnen verenigen.

3.2. Dagelijks Bestuur

Gedurende het seizoen '76 - '77 heeft het Dagelijks Bestuur 24 maal vergaderd. Daarbij dient te worden aangetekend dat, behalve de lopende zaken van het CDA, vooral ook het politiek leiding geven aan de verkiezingscampagne veel tijd en aandacht heeft gevergd.

De samenstelling van het Dagelijks Bestuur was per 31 juli 1977 als volgt: prof.dr. P.A.J.M. Steenkamp - voorzitter, H.A. de Boer, D. Corporaal, mev. M.H.M.F. Gardeniers-Berendsen, mev. mr. E.A. Haars, mr. J.L. Janssen van Raay, A.J. Kaland, dr. D.Th. Kuiper, mev. mr. J.J.M.S. Leytende Wijkerslooth de Weerdesteyn, mr. R.E.J.M. van den Toorn, W.J. Vergeer, mr. O.W.A. Baron van Verschuer, P.H. van Zeil, drs. R. Zijlstra.

Adviserende leden van het Dagelijks Bestuur zijn: mr. W. Aantjes, mr. A.A.M. van Agt, mr. F.A. Bibo, mr. J.G.H. Krajenbrink, dr. R.J.H. Kruisinga.

3.3. Congres

Het Congres van het CDA dd. 10 en 11 december 1976, dat wederom werd gehouden in het Nederlands Congresgebouw te Den Haag, was een hoogtepunt in de verslagperiode. Het Congres stelde de definitieve tekst van het politiek programma vast en bekrachtigde de aanwijzing van de heer mr. A.A.M. van Agt als lijsttrekker van het CDA. Op het Congres werd voorts het jaarlijks rapport van de PPAC en het daarover gegeven oordeel van het Algemeen Bestuur behandeld. Ook werd het Congres door een aantal buitenlandse gasten toegesproken, waarbij in zonderheid de inspirerende rede van de Belgische minister-president, Leo Tindemans, vermelding verdient.

De eerste Congresdag werd bijgewoond door + 750 personen, de tweede door + 1.200. De voornaamste op het Congres gehouden redevoeringen zijn gepubliceerd in een brochure, getiteld: "Vernieuwing in samenspraak".

3.4. Secretariaat

De groei van het CDA heeft ook in de verslagperiode weer geleid tot een sterke toeneming van de werkzaamheden op het landelijk secretariaat, dat is gevestigd in het pand van de dr. A. Kuyperstichting aan de dr. Kuyperstraat 3 - 5 te Den Haag. Dit heeft o.a. geleid tot de aanstelling van een administratief medewerkster met ingang van 1 september 1976 (speciaal belast met de ledenadministratie), terwijl voorts werd besloten over te gaan tot de aanstelling van een adjunct-secretaris. Ofschoon het niet de bedoeling kan zijn een afzonderlijk vierde secretariaat op te bouwen, moet toch de personele bezetting van het CDA-secretariaat, gezien de sterke groei der werkzaamheden in de huidige federatieve fase, als krap worden aangemerkt.

Per 31 juli 1977 zijn op het secretariaat werkzaam de heer mr. J.G.H. Krajenbrink, secretaris van het CDA, mevr. J.A. Kroon-Omvlee, bureau-secretaresse, mej. P.J.A. van der Zande, administratief medewerkster, terwijl de heer mr. J.W.R. de Savornin Lohman als tijdelijk medewerker is aangesteld. Als boekhouder fungeert de heer A. van der Wees.

Adres CDA: Postbus 85676, Den Haag.
Telefoon : 465222 of 647940.
Giro : 137000 t.n.v. penningmeester CDA, postbus 85676 te Den Haag.

4. HET CDA IN REGIO EN GEMEENTE

De afgelopen verkiezingscampagne heeft een krachtige impuls gegeven tot de vorming van bestuurlijke CDA-verbanden in regio en gemeente. De behandeling van de aanvragen om erkenning als officieel CDA-verband - waarmee het hierna te noemen Secretarissen-Overleg is belast - heeft in de verslagperiode ten gevolge van de vele verkiezingsactiviteiten weliswaar de nodige vertraging ondergaan, toch mag worden geconstateerd dat in deze periode in alle 18 Kamerkringen bestuurlijke CDA-verbanden zijn gaan functioneren c.q. van de grond komen, terwijl hetzelfde kan worden gezegd van + 300 gemeenten. Het is een ontwikkeling die zich met de verkiezingen van 1978 in het verschiet nog krachtig doorzet. Tegelijkertijd moet worden geconstateerd dat er op gemeentelijk niveau ook nogal wat witte plekken zijn, terwijl voorts de federatieve organisatiestructuur ook nog wel de nodige ongemakken meebrengt. Enerzijds doet zich daarbij de uiteenlopende geaardheid van de resp. regio's gelden, anderzijds is het ook de organisatiestructuur zelve die voor de nodige problemen zorgt. Om de organisatorische gang van zaken, zowel in de huidige federatieve fase alsook bij de ombouw daarvan tot een fusie, in de hand te kunnen houden, is een grote mate van zorgvuldigheid vereist ten aanzien van de vorming van CDA-verbanden en de in dat kader nog bestaande organisaties van ARP, CHU en KVP.

5. COMMISSIES ETC.

5.1. PPAC

De Permanente Program Advies Commissie (PPAC) heeft in de zomer van 1976 haar jaarlijks advies uitgebracht. Dit advies had betrekking op een aantal sociaal-economische en sociaal-culturele hoofdvragen. Het Algemeen Bestuur gaf er in zijn beoordeling blijk van, met name op een aantal onderdelen van de sociaal-economische problematiek, andere accenten te willen leggen dan de PPAC. Het PPAC-advies en het oordeel van het Algemeen Bestuur daarover zijn gepubliceerd in een brochure, onder de titel "Officers voor de toekomst", welk document vervolgens ook op het Congres is behandeld.

Advies dat de PPAC in 1977 uitbrengt heeft betrekking op de Europese problematiek. Per 31 juli 1977 was de samenstelling van de PPAC als volgt: mr. Y. Scholten - voorzitter, drs. W.K.N. Schmelzer - vice-voorzitter, drs. P.C.W.M. Bogaers, prof.dr. J.H. Christiaanse, mr. A.M. Donner, mr. A.S. Frowijn, L. de Graaf, B. Heringa, mevr. V.N.M. Korte van Hemel, mr. G. van Muiden, dr. B. Pruyt, drs. J. Tegelaar, drs. B. Udink, prof.dr. A.J. Vermaat, drs. F.A. Vissers. Adviserende leden: J. van Houwelingen, drs. D.F. van der Mei, drs. M.W.J.M. Peijnenburg. Het secretariaat van de PPAC wordt verzorgd door de christen-democratische wetenschappelijke instituten.

5.2. Statutencommissie

De activiteiten van de statutencommissie zijn in de verslagperiode gering geweest. Ontworpen is een model-reglement voor CDA-dorps- c.q. wijkverbanden. De statutencommissie bestaat uit de volgende personen: mr. J.L. Janssen van Raay - voorzitter, D. Corporaal, mr. A. Herstel, H. Lindenburg, mevr. A.H.S.M. Lückers-Bergmans, mr. Th.E.E. van Schaik.

5.3. Commissie van goede diensten

Bij de vorming van CDA-verbanden op regionaal en gemeentelijk niveau kan het gebeuren dat er zich problemen voordoen. Soms zelfs van dien aard, dat het daarbij gewenst moet worden geacht hulp van buiten in te roepen. Ofschoon het uiteraard verre de voorkeur verdient alle problemen zelf op te lossen, heeft het Dagelijks Bestuur niettemin een commissie van goede diensten ingesteld, die te hulp kan worden geroepen indien zich ogenschijnlijk onoverkomelijke problemen voordoen. In de verslagperiode heeft de commissie vrijwel nog geen activiteiten behoeven te ontplooiën. De commissie kent de volgende leden: P.C. Elfferich, dr. J.J. Fleers, prof. mr. H. Franken. secretaris: mr. J.G.H. Krajenbrink.

5.4. Commissie Technische Problemen

Voor de uitwerking van de technische problemen die zich voordeden bij de opstelling en indiening van de CDA-lijsten voor de Kamerverkiezingen is reeds in 1976 een commissie ingesteld. Deze commissie heeft erg veel werk moeten verzetten. Het uitkomen met 6 CDA-lijsten is in een federatief bestel als dat van het CDA een uiterst ingewikkelde aangelegenheid. De commissie heeft één en ander in uitstekende banen weten te leiden. Ook voor de verkiezing van een deel der leden van de Eerste Kamer heeft de commissie zeer goede diensten bewezen. Omdat zich bij de kandidaatstellingsprocedure ter zake van de Statenverkiezingen dikwijls vergelijkbare problemen voordoen, is de commissie ook al enige malen met succes benaderd door provinciale organisaties van het CDA.

Leden van de commissie zijn: mr. H.K.J. Be link, mr. F.A. Bibo, D. Corporaal. Bij de uitvoering der werkzaamheden heeft ook de heer G. van den Berg, stafmedewerker van de ARP, een belangrijk aandeel geleverd.

5.5. Commissie Ledenwerving

Direkt na het definitieve besluit van 25 september 1976 om met één lijst aan de verkiezingen deel te nemen is de reeds geruime tijd klaarliggende ledenwerfactie voor het CDA en de drie partijen op gang gebracht. Al gauw bleek dat veruit de meesten van de nieuwe leden zich aanmeldten als rechtstreeks lid van het CDA. Was er rondom 1 oktober 1976 nog sprake van omstreeks 3.000 rechtstreekse leden, ten tijde van het Congres was dit aantal reeds opgelopen tot + 5.500.

In het kader van de verkiezingscampagne werd ook een niet onbelangrijk accent gelegd op de ledenwerving. Op 20 mei 1977 kon mevrouw H. Feenstra-Kunst te Makkum als het 10.000ste lid worden verwelkomd door de voorzitter van het CDA. Op 31 juli jl. was het aantal inmiddels reeds opgelopen tot 11.797. De commissie, die de primaire zorg voor de begeleiding van de wervingscampagnes heeft en die ook adviseert bij plaatselijke en regionale ledenwerfcampagnes, kent de volgende samenstelling: P.H. van Zeil - voorzitter, C. Aafjes, mej. R. Brinkman, mr. D.C.B. Burgers, Th. Heyne, drs. C. Bremmer, mr. J.L. Roland, R.E.J.M. van den Toorn, drs. J.A. Zijlstra. Adviserend lid: mr. J.G.H. Krajenbrink.

5.6. Commissie integratie huisvesting bureaus

Medio 1976 is een commissie ingesteld, die tot taak kreeg na te gaan welke mogelijkheden er waren om de resp. bureaus van de drie partijen en het CDA in één (of meerdere aansluitende) pand(en) te huisvesten.

Na uitvoerig onderzoek en beraad heeft de commissie gerapporteerd, dat ter zake van een geconcentreerde huisvesting gekozen zou moeten worden tussen renovatie van de panden dr. Kuyperstraat 1, 3 en 5 dan wel nieuwbouw (aankoop nieuw pand of nieuwbouw aan de dr. Kuyperstraat). Pand dr. Kuyperstraat nr. 1 is inmiddels aangekocht in CDA-verband.

Over het voorstel van de commissie is in de verslagperiode nog geen besluit genomen.

Leden van de commissie waren: drs. A.M. Oostlander - voorzitter, mr. F.A. Bibo, D. Corporaal, H. Lindenburg, mev. E. Sleijsjer-Tegelaar, P.H. van Zeil. Secretaris: mr. J.G.H. Krajenbrink.

5.7. Commissie integratie rechtspositie personeel

In het kader van de gedachte integratie van de bureaus, en uiteraard ook de als voorbereiding op de fusiebeslissingen, is het gewenst de rechtspositie van het personeel dat bij de drie partijen en het CDA werkzaam is, zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen. Met het doen van voorstellen ter zake is een commissie belast die bestaat uit: mr. G.Ph. Brokx - voorzitter, mr. J.L. Janssen van Raay, drs. J. de Koning.

5.8. Coördinatiecommissie Kader- en Vormingswerk

De activiteiten van de resp. stichtingen Kader- en Vormingswerk van de drie partijen zijn ook in de verslagperiode gecoördineerd via de coördinatiecommissie Kader- en Vormingswerk. In deze commissie wordt het gemeenschappelijke werkplan opgesteld, de verzorging van de activiteiten toegeedeeld aan de resp. stichtingen en de controle uitgeoefend op de uitvoering ervan.

Eén van de lessen van de afgelopen verkiezingscampagne was dat dringend moet worden voorzien in de behoefte aan vorming van kaderleden. Het belang van de commissie kan daardoor slechts toenemen.

De commissie is als volgt samengesteld: mr. C.E. Schelfhout - voorzitter, D. Corporaal, mev. H. Evenhuis-Van Essen, drs. Chr. van Gulyk, H. Lindenburg, N. Schouten, G.Z. de Vos, dr. G.J.v.d. Top. Adviserend lid: mr. J.G.H. Krajenbrink.

5.9. Verzorgingsteam Radio- en TV-uitzendingen

In het kader van de verkiezingscampagne was de verzorging van radio- en TV-uitzendingen een aangelegenheid van het Centraal Verkiezingscomité, dat zich ter zake had voorzien van een deskundige stafwerkgroep. De uitzendingen van ARP, CHU en KVP werden gepresenteerd als uitzendingen van het CDA. Omdat het toekennen van zendtijd aan politieke partijen verbonden is aan het hebben van een fractie in de Tweede Kamer, is er na 25 mei 1977 slechts sprake van CDA-uitzendingen.

met het verzorgen van deze uitzendingen is een commissie belast, bestaande uit de volgende personen: D. Corporaal - voorzitter, B. Bol, H. Lindenburg, J. Zindel, dr. G.J. van der Top, drs. A.H.A. Veenhof, drs. A.M.A.J. Janssen, mr. J.W.R. de Savornin Lohman - secretaris. Adviserende leden: P. van Tellingen en drs. A.H.C.M. de Kok.

5.10. Penningmeesters-Overleg

In de loop van het verslagjaar is het zogeheten Penningmeestersoverleg tot leven gekomen, waarin alle belangrijke financiële aangelegenheden, die het CDA en de drie partijen gemeenschappelijk hebben, worden besproken c.g. van advies voorzien. Het Penningmeestersoverleg bestaat uit: mr. G.Ph. Brokx, mev. M.H.M.F. Gardeniers-Berendsen, A.J. Kaland, M. Paats. Secretaris: mr. J.G.H. Krajenbrink.

5.11. Secretarissen-Overleg

De talrijke activiteiten in CDA-verband vergen uiteraard veel overleg en coördinatie tussen de partijbureaus. Daartoe dient het Secretarissen-Overleg, dat veelvuldig plaatsvindt. In dit kader verdient vermelding dat met ingang van 1 januari 1977 alle leden- en abonnementenadministraties van de partijen zijn ondergebracht in één computersysteem. Na de nodige aanloop-moeilijkheden begint dit thans goed te lopen.

Aan het Secretarissen-Overleg nemen deel: mr. J.G.H. Krajenbrink - voorzitter, D. Corporaal, M.A. Kolster - secretaris, H. Lindenburg.

6. FONDS CHRISTEN-DEMOCRATISCH WETENSCHAPPELIJK WERK / CHRISTEN-DEMOCRATISCH WERKFONDS

Deze beide stichtingen, die onder éénzelfde bestuur staan, hebben in de verslagperiode weinig activiteiten ontwikkeld. De reden was uiteraard dat de fondsenwerving primair ten goede moest komen aan het verkiezingsfonds. In december 1976 heeft de stichting Fonds Christen-Democratisch Wetenschappelijk Werk het pand dr. Kuyperstraat 1 aangekocht.

Het bestuur van de stichtingen is per 31 juli 1977 als volgt samengesteld: P.J.S. de Jong - voorzitter, mr. G.Ph. Brokx, D. Corporaal, dr. R.J.H. Kruisinga, mr. R.J. Nelissen, B. Roolvink, mr. L.W. Sluyterman van Loo, mr. W.L. van Leeuwen. Adviserend lid: mr. J.G.H. Krajenbrink.

7. CDA-VROUWENBERAAD

Het CDA-Vrouwenberaad functioneert als overlegorgaan van de drie vrouwenorganisaties, terwijl de vrouwelijke rechtstreekse leden van het CDA tevens vertegenwoordigd zijn. Al geruime tijd is in deze kring de discussie gaande op welke wijze aan een organisatie CDA-vrouwen gestalte kan worden gegeven. Nagegaan wordt hoe het CDA-Vrouwenberaad een vaste plaats kan krijgen in het CDA.

Het CDA-Vrouwenberaad heeft in het afgelopen verslagjaar regelmatig vergaderd. In het kader van de verkiezingscampagne voor de Tweede Kamer is een stafwerkgroep vrouwen samengesteld. Het resultaat was o.a. een CDA-vrouwenfolder en een CDA-vrouwenpamflet. Tevens werden in alle provincies een of meer verkiezingsbijeenkomsten georganiseerd. Vermeldenswaard is de ochtendbijeenkomst te 's-Hertogenbosch, waar meer dan 600 vrouwen uit de provincie Noord-Brabant aanwezig waren.

De werkgroep "Gezin en maatschappij" heeft zijn studie voortgezet. De in 1976 gehouden studiedag over het "Onvolledige gezin" bracht de dringende behoefte aan het licht zich te bezinnen wat dan wel het "volledige" gezin in onze huidige samenleving betekent. Een studiebrochure is bijna gereed. De werkgroep hoopt hiermee een aanzet te geven tot herwaardering binnen het CDA van de opvattingen over het gezin.

De rijkse landelijke studiedag voor vrouwen, die als inleider of forumlid optreden voor de politieke scholingscursussen vond plaats op 13 januari 1977. De onderwerpen waren: Selectieve Groei, Collectieve voorzeningen en maatschappelijke hervormingen; Gezondheidsproblematiek en de Grondslag van het CDA, aangeduid in nationaal en internationaal beleid.

Belangrijk voor het CDA-Vrouwenberaad is het grote enthousiasme waarmee in diverse regio's bijeenkomsten worden gehouden. Uit bijna alle provincies zijn activiteiten te melden. Een greep uit de vele gegevens: in Haarlem kwamen vrouwen bijeen om na te denken over de verhouding 'Christendom en Marxisme' onder leiding van dr. H. Woldring terwijl in Helmond prof. Stalpers sprak over 'Werk als levensuitdrukking'.

De rijksbijdrage-regeling m.b.t. plaatselijk vormings- en ontwikkelingswerk, alsook ter zake van de toekomstige educatieve netwerken, was eveneens verschillende malen onderwerp van een gedachtenwisseling. Als hoogtepunt mag worden genoemd een driedaags bezoek van het Vrouwenberaad aan de Raad van Europa te Straatsburg.

8. RECHTSTREEKSE LEDEN

Bij de commissie-Ledenwerving' is reeds melding gemaakt van het in de verslagperiode sterk gestegen rechtstreekse ledenbestand. Het is in de federatieve structuur van het CDA zeer moeilijk om de rechtstreekse leden op een bevredigende wijze op te vangen c.q. een plaats te geven. Als er één categorie is die belang heeft bij een snelle realisatie van de fusie, dan is het wel de groep van rechtstreekse leden. Gedurende de verkiezingscampagne kon worden geconstateerd dat zeer velen van de rechtstreekse leden een actieve rol speelden. Gehoopt moet worden dat dit ook in de verkiezingscampagnes voor Raden en Staten het geval zal zijn. Samenwerken leidt tot samen-zijn.

Vele leden van de "oude" partijen moeten er echter nog wel aan wennen dat er ook "anderen" zijn. Per 31 juli 1977 werden de rechtstreekse leden in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd door: R.E.J.M. van den Toorn, mevr. A. van Vliet-Boers, M.B.M.J. van Vlijmen, terwijl de heer Van den Toorn op die datum namens de rechtstreekse leden tevens zitting heeft in het Dagelijks Bestuur. In het Congres hebben een 70-tal rechtstreekse leden zitting. Daarnaast maken een aantal rechtstreekse leden deel uit van commissies en werkgroepen. Bij het bereiken van het 10.000ste rechtstreekse lid kregen de rechtstreekse leden de bevoegdheid hun vertegenwoordigers zelf aan te wijzen volgens de daartoe in het Huishoudelijk Reglement van het CDA aangegeven procedures.

9. CDAktueel

In 1976 kenden de drie partijbladen in principe maandelijks de rubriek "CDAktueel", samengesteld door een redactieteam dat was afgevaardigd door de redacties van de partijbladen, terwijl ook een rechtstreeks lid in de redactie zitting had. CDAktueel, als overdruk van de in "Nederlandse Gedachten" verschijnende middenkatern onder die naam, kon ook afzonderlijk worden verspreid, hetgeen o.a. het geval was met de toezending aan de rechtstreekse leden van het CDA.

Gedurende de verkiezingscampagne is "CDAktueel" vervangen door een tiental geheel gemeenschappelijke nummers van de drie partijbladen, ook toegezonden aan de rechtstreekse leden. Aan het eind van de verslagperiode was nog geen beslissing gevallen over de vraag hoe deze communicatielijnen zou worden voortgezet.

10. CDJA

Op 15 april 1977 werd te Utrecht de oprichtingsvergadering gehouden van het Christen Democratisch Jongeren Appèl (CDJA). Het CDJA, is evenals het CDA, een federatieve organisatie, opgericht door de jongerenorganisaties van de drie partijen resp. Arjos, CHJO en KVPJG. Tot het CDJA kunnen ook toetreden de rechtstreekse leden van het CDA, die niet ouder zijn dan 35 jaar.

Op 5 juli 1977 is vervolgens notarieel verleden de oprichtingsakte van de Stichting Federatie Jongeren Appèl. Het CDJA-bestuur per 31 juli 1977 uit:
F. Borgman - voorzitter, M.A.M. Boersma, L.P. Heukels, R. Zwitserloot, B. Frootman, mevr. M.G.H. Oomen-Ruyten, mej. A. Raven, J. van den Assem, K. de Vries, mej. C.P.M. Wilderom, H.J. Waterborg, P.F. Dudink, H.M. Davids.

11. CHRISTEN-DEMOCRATISCHE GEMEENTE- EN PROVINCIEBESTUURDERS

Zoals bekend had ieder der drie partijen ARP, CHU en KVP zijn eigen blad voor gemeente- en provinciebestuurders. In de loop van 1976 zijn door de resp. uitgevers besprekingen gevoerd teneinde te komen tot de uitgave van één gemeenschappelijk blad. Dit leidde tot de uitgave per 1 januari 1977 van 'Bestuursforum', gemeenschappelijk maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders. De besprekingen hebben tevens geleid tot initiatieven om per 1 januari 1978 te geraken tot een federatief verband van de christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders. De verwachting is dat dit zal gelukken.

12. EUROPESE CHRISTEN-DEMOCRATIE

De drie partijen ARP, CHU en KVP zijn zoals bekend lid van de Europese Unie van Christen-Democraten (EUCD). De contacten ter zake worden primair onderhouden door de Nederlandse Equipe van de EUCD. Daarnaast maken de drie partijen ook deel uit van de Europese Volkspartij (Federatie van christen-democratische partijen). Met het oog op de komende verkiezingen voor het Europese Parlement heeft de EVP een programmissie ingesteld, waarvan voor de Nederlandse christen-democraten deel hebben uitgemaakt de heren drs. A.M. Oostlander en drs. H. Notenboom. Aan het eind van de verslagperiode was het ontwerp-programma vrijwel gereed voor behandeling in de resp. leden-partijen. In het politieke bureau van de EVP hebben als Nederlandse christen-democraten zitting drs. W.K.N. Schmelzer - vice-voorzitter, mr. F.H.J.J. Andriessen, dr. W.J. Schuyt, H.A. de Boer, D. Corporaal, dr. R.J.H. Kruisinga en mevr. A.M.C.V. Groensmit-Van der Kallen.

13. PUBLICATIES

In de loop van het verslagjaar zijn de volgende CDA-publicaties verschenen:

- "Offers voor de toekomst" (2e jaarlijks advies PPAC)
- "Vernieuwing in samenspraak" (redevoeringen Congres 10/11 december 1976)
- "Niet bij brood alleen" (verkiezingsprogramma)
- "Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij" (herdruk nota Contactraad)
- "Midden- en Kleinbedrijf" (nota wetenschappelijke instituten)
- "Bouwstenen voor een Europees beleid" (nota wetenschappelijke instituten).